

EMIL BERLINER ȘI COMPANIILE SALE

Născut la Hanovra, în Germania, la 20 mai 1851, cunoscutul și apreciatul inventator emigrează în SUA în anul 1870, unde lucrează, pentru o perioadă, într-un laborator din New York. Devine interesat de experimentările în laborator și astfel, la 4 iunie 1877 obține primul brevet american pentru invenția unui microfon cu carbon utilizat la telefon, iar la 8 noiembrie 1887 realizează primul patent pentru "Gramophone", un aparat cu manivelă ce utiliza la redare un disc din ceară, în care erau gravate șanțuri laterale. Noul suport de înregistrare, discul, avea avantajul reproducerii mai fidele a înregistrării sonore. La 16 mai 1888, Berliner face o demonstrație la Institutul Franklin din Philadelphia cu gramofonul său ce conținea un disc înregistrat pe o singură față, cu o durată de audiere de aprox. 2 min. la 30 rot /min. În același an produce discuri din celuloid multiplicare de pe matrițele din zinc, ce conțineau înregistrarea inițială, iar în 1893 obține patent pentru discurile din ebonită.

Gramofonul este lansat pe piața comercială înainte de anul 1890. Astfel, în 1887 obține patent pentru comercializarea lui în Germania și Anglia, iar în următorii doi ani pentru Italia, Franța, Belgia și Austria. În același an, Berliner merge în Germania pentru a face demonstrații cu aparatul său oamenilor de știință germani. Aici semnează un contract cu firma de jucării "Kammerer und Reinhardt" din Hanovra pentru comercializarea unor jucării echipate cu un disc mic prevăzut cu motor cu manivelă. Timp de câțiva ani, discurile cu un diametru de 12, 7 cm au fost fabricate în Germania și exportate și în Anglia. Unele discuri au fost la început din celuloid, apoi din ebonită. Astăzi, aceste discuri sunt foarte rare deoarece ele au fost fabricate pe scară restrânsă. Întors în SUA, Berliner înființează împreună cu un grup de bancheri din New York "American Gramophone Company", o firmă puțin cunoscută și care nu a avut succes, iar în 1893 intră pe piața comercială "United States Gramophone Company" din Washington D. C., companie ce va fi lider pe piața de desfacere din anul 1894, atât în SUA cât și în lume.

În toamna anului 1895, Berliner și un grup de afaceriști din Philadelphia, înființează compania "Berliner Gramophone Company", iar în 1896 îl angajează pe Frank Seaman pentru a organiza la New York "National Gramophone Company" ce se va ocupa cu distribuția aparatelor și a discurilor. Înregistrările erau realizate în Washington și Philadelphia, matrițele la Washington, multiplicarea de Duranoid Company, iar vânzările erau dirijate spre New York. În fața competiției dure din partea companiei "Columbia Graphophone Company", înființată de Bell, Tainter și Edward Easton în 1894, vânzările de gramofone de la compania lui Berliner erau tot mai scăzute. Pentru a face față acestui neajuns, Berliner îmbunătățește gramofonul echipându-l cu un nou motor cu arc, silențios și cu viteză constantă, brevetat la 19 august 1897 de către Eldridge Reeves Johnson din Camden, New Jersey. Dotarea gramofonului cu acest motor, îmbunătățirea design-ului și prețul de vânzare scăzut, a ridicat cu mult cota de popularitate a acestei mașini, devenind tipul standard în categoria mașinilor de redare a sunetului.

În 1897 Berliner îl trimite pe William Barry Owen, de la „National Gramophone” în Anglia, și în aprilie 1898, cu sprijinul unor oameni de afaceri englezi, deschide filiala "Berliner Gramophone Company" din Anglia. În aceeași manieră, alți doi asociați, Joseph Sanders și Fred Gaisberg, merg la Hanovra, în Germania. Astfel, au fost fondate companii în aproape toată Europa, inclusiv în Rusia. În 1899, Berliner împreună cu fiii săi, Herbert și Edgar, deschid la Montreal „Berliner Gramophone Company", deținătoare în exclusivitate a drepturilor de producție, vânzare și distribuție de gramofone și discuri în Canada.

Înregistrările pe disc

Biblioteca Congresului din Washington este posesoarea uneia dintre cele mai vaste colecții de discuri produse de Berliner, care cuprinde discuri experimentale din zinc, câteva "scrisori" din zinc prin care se făcea corespondența între Washington, D. C. și Hanover, Germania și discuri pirat cu toate referințele despre Berliner șterse. Există foarte puține discuri din celuloid și din ebonită. Majoritatea discurilor sunt ștanțate în șerlac, cu diametrul de aproximativ 18 cm, produse de Duranoid Company sau, mai târziu, de către Burt Company. Ele nu au etichete de hârtie – acestea fiind o invenție a lui Eldridge R. Johnson la începutul secolului XX – dar în centrul fiecăruia este scris, de mână, titlul melodiei și numele cântărețului. Deseori, era inscripționat pe disc, locul și data înregistrării. Toate aceste informații gravate au constituit reclame de senzație pentru istoria înregistrării în vederea alcătuirii unor cataloage. Lista plăcilor din Biblioteca Congresului, datată

ianuarie 1895, este cea mai timpurie listă existentă cu înregistrările lui Berliner. O carte veche achiziționată mai târziu, prin generozitatea descendenților lui Berliner, include un rezumat cu o listă suplimentară datată 1 noiembrie 1894. Lista cu plăci din 1895 arată că marea majoritate a înregistrărilor erau publicate. Un interes special l-a constituit faptul că, mai devreme de 1895, Berliner a editat 3 discuri cu muzică indiano-americană.

Biblioteca deține, în mod evident, colecția originală a plăcilor din zinc cu aceste cântece dansante, primită de la nepotul lui Berliner, Robert Sanders. Înregistrate în iulie și august 1894, probabil, de etnologul James Mooney, ele nu sunt numai primele înregistrări cu muzică indo-americană, ci sunt sigur și printre primele înregistrări publicate.

Artiștii și repertoriul

Între 1889 și 1895, odată ce industria sunetului începe să se dezvolte, majoritatea înregistrărilor erau făcute de către artiști mai puțin cunoscuți și chiar de amatori talentați. Fred Gaisberg, unul dintre asistenții lui Berliner, îl culege de la colțul unei străzi din Washington pe monologistul George Graham unde l-a auzit din întâmplare vânzând ceva de genul unui elixir. „Columbia Records” l-a promovat pe John Y. Atlee, funcționar la Departamentul Trezoreriei. Compania „New England Phonograph” descoperă un tânăr membru al Companiei „Theater Stock” din Boston, numit Russell Hunting (ulterior înregistrat și de Berliner) care avea talent pentru povestirea amuzantă a unor istorioare în dialect irlandez. Deseori, unele talente descoperite peste noapte cădeau în obscuritate într-un an sau doi; totuși, Graham, Atlee și Hunting au devenit faimoși prin intermediul înregistrărilor lor.

O excepție față de această încredere în talentele mai puțin cunoscute l-a constituit domeniul muzicii populare instrumentale, unde abundau artiști renumiți. La sfârșitul secolului al XIX-lea, multe înregistrări erau făcute de „U. S. Marine Band”, „Sousa Band”, formația celui de al 22-lea Regiment condusă de Patrick Gilmore și „Banda Rossa” din Italia. Acestea toate erau considerate cele mai plăcute formații în acea eră a muzicii de orchestră. De asemenea foarte bine reprezentați în perioada de început a înregistrărilor erau câțiva soliști instrumentali faimoși, precum Herbert L. Clarke, Jules Levy, W. Paris Chambers, Arthur Pryor, Simone Mantia și Vess Ossman.

Multe dintre înregistrările sec. al XIX-lea au fost editate de către „Berliner Gramophone Company”. Repertoriul lui Berliner devia puțin de la linia repertoriului altor companii din acea perioadă. Un repertoriu tipic era format din cântece populare și tradiționale, istorioare amuzante, piese orchestrale, diferite piese solo executate de instrumente care se pretau înregistrării (precum cornet, trombon și piculină), solo din fluiere și diverse monologuri dramatice. O excepție notabilă o constituie „U. S. Marine Band”, care nu a înregistrat pentru Berliner până în 1899. Pentru înregistrările orchestrale, Berliner folosea orchestra „Will Haley’s Concert Band” din Washington, un grup despre care nu se știe nimic altceva. Aparent cele mai de vechi înregistrări erau editate fără nici o referință privind artistul, ci numai numărul de înregistrare. Unele dintre primele reclame și liste anterioare anului 1895 numeau numai ocazional artiștii. Lista completă a plăcilor din 1895 existentă în Bibliotecă citează 86 de discuri, dar numai David C. Bangs „eminentul, multilateralul orator” era numit artist.

Sistemul de numerotare utilizat în catalog

Aceași listă clară din 1895 indică de asemenea, că Berliner a utilizat, pentru câțva timp, sistemul de numerotare în grup. Numerotare în grup permitea companiei să-și clasifice înregistrările după numărul lor din catalog, un sistem ce părea a fi avantajos atât pentru companie cât și pentru public. De exemplu, toate înregistrările orchestrale, erau numerotate între 1 și 149, înregistrările realizate de soliști aveau numere între 150 și 199, înregistrările din cornet și goarnă erau numerotate de la 200 la 249. Pe măsură ce un grup era ocupat cu înregistrări, alt grup de numere era deschis mai departe. Alocarea a numai 50 de numere pentru soliști s-a dovedit a fi insuficientă, așa încât a fost deschis grupul de numere de la 500 la 549. Acesta, de asemenea a fost ocupat, astfel încât a fost alocat un grup mai mare, de la 900 la 999. Nici acesta nu a fost suficient și s-a utilizat un grup foarte mare de numere, de la 1600 la 1999. Cum femeile au fost ocazional acceptate să înregistreze (se credea că vocile lor nu erau bune pentru înregistrare), grupul de numere alocat a fost redus. Totuși, este interesant de remarcat că au existat câteva încercări care separau sopranele de contraaltiste, în timp ce pentru vocile de bărbați au fost foarte puține încercări în privința separării numerelor de grup.

Se pare că, în mod frecvent, titlurile pieselor erau îndepărtate sau refăcute. Pentru vânzare putea constitui un element prioritar, dar adevăratul motiv pentru înlocuirea titlurilor era, probabil, faptul că matrițele din zinc nu rezistau la mai multe operații de presare. Aceasta

însemna că fiecare piesă trebuia înregistrată sau, altfel, scoasă din catalog și înlocuită cu o altă selecție. Dacă o piesă selectată era bine vândută și compania dorea să o mențină în catalog, trebuiau să-l recheme pe artist pentru o nouă înregistrare. Dacă acesta era disponibil, bine. Dacă nu era disponibil, atunci trebuia folosit un alt artist. Multe, probabil sute de selecții de-a lui Berliner au fost înregistrate de cel puțin două ori de artiști diferiți. Altele, cum ar fi un cunoscut cântec „Put me off at Buffalo”, a fost înregistrat de către 3 cântăreți diferiți, dar înregistrările au purtat același număr din catalog. Sunt chiar exemple cu același titlu înregistrat de către 4 artiști diferiți, ce conțin același număr în catalog.

În vederea controlării acestor reinregistrări, Berliner pune la punct un sistem de sufixe din litere pentru numărul din catalog, și anume literele Z, Y, X, W și V, în care Z este prima reinregistrare și V ultima. Ocazional, se întâlnesc literele duble, ca ZZ sau YY. Se pare că după 6 reinregistrări seria literelor reîncepea, ele fiind dublate. Bineînțeles, aceasta se întâmpla numai cu titlurile cele mai populare. Pentru a face lucrurile și mai complicate, sufixele din litere erau de asemenea utilizate, într-o oarecare măsură, în înțelesuri diferite. Înregistrarea 901X reprezintă prima strofă din „La Marseillaise”, în timp ce numărul 901Y este a doua strofă din „La Marseillaise”. Un alt exemplu îl constituie discul cu numărul 3409 ce reprezintă înregistrarea melodiei „Last Rose of Summer”, iar la numărul 3409Z este găsită aceeași melodie, „Last Rose of Summer”, dar cu variațiuni orchestrale. În asemenea situații, literele erau utilizate pentru a indica variante ale înregistrărilor sau abateri de la original, toate aceste fiind considerate refăcute.

În 1899, în vederea păstrării mai bune a controlului asupra operațiilor de înregistrare, compania abandonează acest sistem greoi. Începe un nou sistem în care fiecare catalog sau număr de pe etichetă era prevăzut cu „0”. Înregistrarea 01, recitarea Rugăciunii Domnului și al celui de al 23-lea Psalm de către Len Spencer, a fost realizată la 8 aprilie 1899. Sistemul de numerotare în bloc a fost total eliminat și de atunci, numerele au fost alocate, mai mult sau mai puțin, consecutiv. Pentru a înlocui sistemul de clasificare în bloc, o serie de litere au fost ștanțate pe disc pentru a indica clasele în care sunt împărțite. De exemplu, toate înregistrările orchestrale purtau litera A, înregistrările vorbite purtau litera U, cele solo instrumental la pian avea litera G, ansamblurile instrumentale erau notate cu H, iar grupurile vocale cu N etc. Acest sistem a permis companiei oprirea repartizării numerelor în catalog pe baza conținutului înregistrării și, în schimb, alocarea numerelor în ordinea înregistrărilor. Un dezacord, fără mare importanță, a fost cauzat de alocarea unui grup mare de numere unei ședințe de înregistrări speciale. De exemplu, în perioada 6-10 iunie 1899 „Sousa Band” înregistrează 73 de bucăți muzicale care au fost numerotate de la 0175 la 0247. În timpul acestei perioade, orice altă înregistrare ce a fost făcută, a fost numerotată înainte sau după numerele alocate seriei „Sousa Band”. Dar, pe ansamblu, lista păstrează criteriul cronologic al înregistrărilor.

Ultimele înregistrări ale lui Berliner din Statele Unite

Până în 1900, afacerea a continuat să prospere. Ședințele de înregistrări deveniseră prea lungi și când un artist admirat era disponibil pentru muncă, compania încerca să obțină cât mai multe discuri posibil. De exemplu, nu numai „Sousa Band” a făcut 73 de înregistrări consecutive ce au fost deja menționate, ci și virtuosul solist la trombon Arthur Pryor a făcut 40 de înregistrări în două zile, grupul „Banda Rossa” din Italia a realizat o colecție de 30 de înregistrări și apreciatul Len Spencer, probabil, a înregistrat 80 de discuri într-o singură zi. Altă schimbare importantă din perioada acelor ani era faptul că, frecvent, reeditările nu necesitau o durată mare deoarece, noua tehnologie permitea un număr mult mai mare de presări realizate după matriță. Când era necesară o refacere, de obicei, compania reinregistra întreaga selecțiune, fie cu același artist fie cu altul, și publica înregistrarea în catalog sub un număr nou. Numai două sau trei exemple de refaceri publicate în primul catalog de numere sunt cunoscute în seria „0”.

Datorită concurenței, „Berliner Gramophone Company” din Philadelphia își întrerupe producția în 1900. Ultima înregistrare publicată deține numărul 01304 și conține cântecul „Doan You Cry My Honey”, aparținând renumitului grup vocal Haydn Quartet. Emil Berliner cedează patentul lui Eldridge R. Johnson din Camden, New Jersey, fondatorul renumitei „Victor Talking Machine Company”, una dintre cele mai apreciate companii producătoare de gramofone, patefoane și discuri din lume.

Emil Berliner și familia sa se mută în Canada, unde în 1904 reorganizează la Montreal „Berliner Gramophone Company”, sub denumirea de „Berliner Gramophone Company of Canada”. Această titulatură datează până în 1909, când are loc o nouă schimbare a numelui companiei, și anume în „Berliner Gramophone Company”. Noua companie pune în circulație pe piață discuri cu marca înregistrată „His Master's Voice”, ce purtau cunoscuta și populara

etichetă cu câinele Nipper. În 1924, „Victor Talking Machine Company” câștigă drepturile de control asupra „Berliner Gramophone Company”.

Emile Berliner moare la 3 august 1929, la vârsta de 78 de ani lăsând posterității o bogată colecție de aparate și discuri înregistrate care îl consacră pe drept cuvânt „părinte al gramofonului”.

BIBLIOGRAFIE:

1. Teodor Mucica, Minodora Perovici, *Universul mijloacelor audiovizuale*, Editura Albatros, București, 1982;
2. Nicolae Constantinescu, *Enciclopedia invențiilor tehnice*, vol. III, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1946;
3. A. Măscă, I. Brăescu, E. Servan, *Tehnica sunetului-înregistrarea și redarea*, Editura Tehnică, București, 1971;
4. *Le Livre Mondial des Inventions*, Paris, 1993;
5. *Les Grandes Inventions – Larousse*, Paris, 1991;
6. Marco, Guy A., ed. *Encyclopedia of Recorded Sound in the United States*. New York: Garland Publishing, 1993;
7. Smart, comp. *Berliner Records in the Library of Congress*. Washington, D.C.: The Library of Congress;
8. Smart, James R. "Emile Berliner and Nineteenth-Century Disc Recordings." *The Quarterly Journal of The Library of Congress* (Summer/Fall 1980);
9. Smart, James R. "Emile Berliner and Nineteenth-Century Disc Recordings" in *Wonderful Inventions: Motion Pictures, Broadcasting, and Recorded Sound at the Library of Congress*. Washington, D.C.: The Library of Congress, 1985;
10. Wile, Frederic William. *Emile Berliner: Maker of the Microphone*. New York: Arno Press, 1974;
11. Wile, Raymond: "Etching the Human Voice: the Berliner Invention of the Gramophone" *Association for Recorded Sound Collections (ARSC) Journal* 21, no. 1 (1990);
12. "Launching of the Gramophone" *Association for Recorded Sound Collections (ARSC) Journal* 24, no. 2 (1993);
13. "The Gramophone Becomes a Success in America, 1896-1898." *Association for Recorded Sound Collections (ARSC) Journal* 27, no. 2 (1996).
14. Charosh, Paul, comp. *Berliner Gramophone Records: American Issues, 1892-1900*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1995.

Abstract

The inventor of the gramophone and of the disk, Emil Berliner, was also a brilliant businessman who founded and developed renowned companies both in America and in Europe. On several occasions, the competing companies existing at that moment on the world market determined him to cease the activities and the production of gramophones and disks. Such situations lasted for short whiles as he would always come back on the market with a newly founded company and with competitive products.